

Crítica

ANTICH, Xavier [et al.]. *L'art a finals del segle XX*. Girona: Servei de Publicacions de la Universitat de Girona/Ajuntament de Girona, 2002. 154 p.

ARNAU, Josep; CORRETER, Josep; GASULL, Lluís. *2n Fòrum de l'Automòbil i el Medi Ambient: AUMA 2002*. Girona: AUMA, 2002. 167 p.

BADIA, Lola; CABRÉ, Míriam; MARTÍ, Sadumí. *Actes del III Col·loqui Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002. 496 p.

BALLIU, Oriol; CLAVELL, ARIADNA. *El Paisatge del Cap de Creus: cartes per comprendre'*. Girona: Diputació de Girona, 2002. [5] fulletons

BARALDÉS I CAPDEVILA, Marissa; MORERA I BASULDO, Pilar. *Guia didàctica per a l'estudi de la comptabilitat general*. Girona: Universitat de Girona, 2002. 183 p.

BATLLE, Pau [et al.]. *Escoltisme: escoltisme i excursionisme*. Girona: Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya, 2002. 155 p.

BLANCO DE LA LAMA, Joan. *Masos i masos grassos a la Vall d'Amer: (segles XIV-XVI)*. Girona: Institut d'Estudis Gironins, 2002. 105 p.

BORRELL I SABATER, Miquel. *Visions de Santa Coloma de Farners*. Santa Coloma de Farners: ed. de l'autor, 2001. 205 p.

BRAMON, Dolors; LLUCH BRAMON, Rosa. *Mots remots: setze estudis d'història i toponímia catalana*. Girona: CCG, 2002. 176 p.

BRAMON, Dolors; LLUCH, Roser. *Mots remots. Setze estudis d'història i toponímia catalana*. Girona: CCG, 2002. 176 p.

El cànon de la cuina catalana

FÀBREGA, Jaume.

El gust d'un poble. Els plats més famosos de la cuina catalana. De Verdaguer a Gaudí: el naixement d'una cuina. Cossetània Edicions. Valls, 2002. 319 pàg.

De la mateixa manera que hi ha un cànon literari, musical, artístic, el de les millors pel·lícules, ¿per què no es podia elaborar un cànon sobre els plats més representatius de la cuina catalana? Aquesta és la nova empresa a la qual s'ha lliurat en cos i ànima Jaume Fàbrega, i que li ha servit per confeccionar un llibre amè, variat, amb els millors entrants, sopes, verdures, carns, peixos i postres del país, on ens explica l'origen i la formació dels plats més famosos i coneguts de la cuina catalana, una cuina molt construïda, d'arrel tradicional, d'influència page-sa, que pertany a l'època moderna i actual.

Jaume Fàbrega sap que no n'hi ha prou a donar-nos una recepta pelada amb les seves múltiples variants. Ha tingut l'encert d'estudiar els aliments que componen cada plat, la influència de la geografia sobre l'alimentació, l'evolució dels pobles, la història comparada de cada menja, ja que tot serveix per conèixer la cuina, el menjar, que és d'una extraordinària riquesa. Tots sabem que amb els canvis que ha patit la nos-

tra societat —la incorporació de la dona al treball, la manipulació no sempre correcta de les matèries primeres, el gust a clor que té l'aigua— una certa forma de cuina és morta, i que sense cuina no existiria la gastronomia. El gran Curnonsky, anomenat príncep dels gastrònoms, mort en 1956, va deixar escrit aquest díptic: «La cuisine, c'est quand les choses / ont le goût de ce qu'elles sont». Jaume Fàbrega ha conegut —ja sia per tradició familiar o per l'educació culinària que s'ha procurat— i recull en el seu llibre uns plats, una manera de menjar que provenen d'una cuina rural enriquida amb mil matisos castellans, francesos, provençals, italians, del barroc valencià, etc. Encara que, en un sentit genèric, la cuina sigui un estat d'esperit, una evolució perpètua, la cuina catalana més tradicional, tal com la coneixem a través dels nostres avis i pares, es consolidà a la fi del segle XIX. Els moviments culturals i artístics de la Renaixença, modernisme i noucentisme, van transformar també el paladar dels catalans, en un moment que és considerat el segle d'or dels grans restaurants. Per aquella època molts establiments de Barcelona estaven en mans de cuiners italians, els famosos *beccos*, que van saber transformar en art plats tan populars com els arrossos i els canelons. També arrelaren els cafès, les orxateries, les cases on es feien bunyols i

s'elaboraven dolços. La transmissió d'aquests plats es feia oralment, d'àvies a mares i filles, i a través de receptaris.

Jaume Fàbrega opta per presentar receptes conegudes oralment, a través d'un saber empíric, però també s'acosta a molts textos culinàries i literaris, de tota la nostra geografia, que a més de tenir un gran valor etnogràfic ens donen notícia de com es preparaven els plats, com menjaven una classe mitjana i una certa burgesia en temps de Gaudí i Verdaguer. També hi és representada una certa cuina menestral, de les fondes i els hostals de camí, amb plats més senzills, sortits de l'entorn familiar, no tan sofisticats, una cuina que patia la magra consistència de sous i economies.

Llegint aquest llibre m'ha vingut a la memòria un conte de Guy de Maupassant, *Le horla*, un paràgraf del qual em serveix per evocar tots els sabers que Jaume Fàbrega ens deixa assaborir en el seu llibre: «Estimo aquest país, i em plau de viure-hi, perquè hi tinc les meves arrels, aquestes pregones i delicades arrels que uneixen un home a la terra on són nats i morts els seus avis, que l'uneixen a allò que hom pensa i a allò que hom menja, als costums com als aliments, a les locucions locals, a les entonacions dels pagesos, a les olors de la terra, dels vilatges, de l'aire mateix».

Pep Vila

Itineraris de geologia

PALLÍ, Lluís; ROQUÉ, Carles;
BRUSI, David (editors).

Geologia de Girona. 9 itineraris de camp.

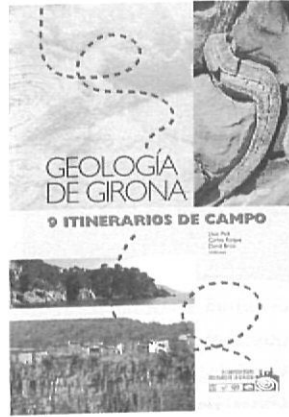
XII Simposio de la Enseñanza de la Geología.
Universitat de Girona.
Girona, 2002. 240 pàgines

La celebració a Girona del XII Simposio de la Enseñanza de la Geología, del 8 al 13 de juliol de 2002, ha facilitat la publicació d'aquest llibre. El seu objectiu és clar: oferir als participants, en gran part de fora de Catalunya, una guia de camp força completa dels punts d'interès geològic més rellevant de les contrades de Girona.

Sobre la base d'una publicació anterior, amb motiu del 3r Simposi de l'Ensenyament de les Ciències Naturals (1992), el llibre consta de dos blocs clarament diferenciats:

La primera part, *Geologia de Girona*, comença amb una síntesi de la geologia de Catalunya. Les 18 planes, profusament il·lustrades i escrites per Joan Rosell en un llenguatge clar, serveixen d'introducció per situar les característiques del relleu i el paisatge actual de Girona exposades en els cinc capítols següents.

La segona part, *Itineraris*, és una veritable guia de camp. La Costa Brava, el Montgrí i les Medes, els Aiguamolls, el cap de Creus, el Pirineu Oriental,

Banyoles, els volcans de la Garrotxa, la depressió de la Selva i la vall del Llémena del sistema Transversal són els paratges escollits.

Cada itinerari, escrit per diferents autors especialistes, comença amb una informació general sobre la zona, seguida per la descripció de cada parada, la seva localització exacta i diverses observacions. L'esment d'altres paratges d'interès, amb el suggeriment d'activitats didàctiques i bibliografia, és una bona manera d'acabar.

El llibre està ben editat, amb abundants i bones fotografies en color, reproduccions cartogràfiques, esquemes i gràfics que conviden a la seva lectura fins i tot per part del no-especialista en geologia, que hi descobrirà la gran varietat de materials, paisatges i estructures geològiques que tenim a la nostra geografia. Però potser aquest lector agrairia disposar, des del començament, d'una taula dels temps geològics, com la que es troba a l'itinerari 1, i d'un mínim de vocabulari terminològic.

Poques vegades es pot tenir en un sol llibre tanta informació. La seva publicació suposa l'oferta d'una eina didàctica de qualitat, que segur que serà ben rebuda pel professorat de secundària i de les universitats. I si tenim en compte que formava part del material lliurat a tots els participants al simposi, és també una bona manera de divulgar el nostre patrimoni natural a Girona, Catalunya i més enllà de Catalunya.

Seria desitjable que un llibre que ofereix a tots els ensenyants un bon material per utilitzar directament a les aules i al camp tingués també una edició en la nostra llengua.

Montserrat Manén

Bàsca, mil anys d'història

BOSCH I PARER, Carles; EGEA I CODINA, Antoni.

Mil anys de domini episcopal a Bàsca (817-1845).

Bàsca (Ajuntament). 2002.
251 pàgines.

Bàsca, que conserva al seu nom restes de la llengua prellatina parlada al país, és una de les viles més antigament documentades de la diòcesi de Girona. El nom escrit apareix a la llum l'any 817. Entre les localitats de les seves dimensions, és una de les que ha conservat més documentació sobre el seu

passat, gràcies al fet de formar part de la senyoria episcopal. Havent estat indexat l'Arxiu Diocesà, la recerca de dades referents a Bàsca esdevenia més fàcil; els autors, però, han estès la recerca a tots els arxius, en particular els notariais, i han exhaurit les informacions del parroquial.

El resultat és un recull modèlic d'història local. La informació disponible ha estat interrogada des de tots els punts de vista: econòmic, social, institucional. La il·lustració, sobretot els plànols i diagrames, contribueix eficaçment a visualitzar fets decisius per a la vila, com a constitució del teixit urbà o la disminució de l'artesanat a partir de mitjan segle XVII. Les fotografies constitueixen un autèntic inventari del patrimoni monumental, sobretot del nucli urbà. L'estudi de les institucions, particularment del govern municipal i de la parròquia, és ben detallat. Un altre aspecte d'interès és la determinació puntualitzada de la toponímia dels indrets i la ubicació precisa de camins i antics masos, alguns dels quals han perdurat més d'un mil·lenni.

L'obra de Bosch i Egea, però, té un interès que ultrapassa els límits del terme. La vocació frustrada de Bàsca, impulsada pels senyors del bàcul i la mitra, consistia en fer-ne una mena de cap de comarca, a través de l'activitat comercial, l'artesanat i els serveis. La vila tingué en

BURCH, Josep; SUREDA, Rosa M. *Patrimoni cultural: sostenibilitat i desenvolupament dins l'àmbit municipal a la Costa Brava*. Girona: Servei de Publicacions de la Universitat de Girona, 2002. 61 p.

BUXÓ, Ramon. *L'origen i l'expansió de l'agricultura a l'Empordà: del neolític a la romanització*. Girona: CCG, 2001. 207 p.

CABOT, Anna; PALOMERO, Miquel; LANDERAS, Raül. *Cafè turc i altres històries*. Figueres: Brau, 2002. 132 p.

CABRUJA I AUGUET [edició i introducció d'Agustí Castaño]. *Homes de la meua terra*. Girona: Diputació de Girona, 2002. 320 p.

CANTALOZELLA, Assumpció. *La pluja d'estels*. Barcelona: Proa, 2001. 331 p.

CARBÓ-DORCA, Ramon. *Origen i destí de l'home*. Girona: Universitat de Girona, 2001. 115 p.

CARRASCO, Félix. *Fonaments químics de l'enginyeria*. Girona: Universitat de Girona, 2002. 271 p.

CARRASCO, Félix. *Operacions bàsiques de la indústria alimentària: problemes i material didàctic*, 3a ed., Girona: Universitat de Girona, 2002. 211 p.

CARRERAS I BOTEY, Joan. *Els fons tradicionals de ceràmica de la Bisbal*. Girona: Diputació de Girona/Universitat de Girona, 2002. 127 p.

CARRILLO, Inés; VILA, Josep; CASTAÑER, Margarida (ed.). *Estratègies per al futur de l'Alta Garrotxa. Actes de les Primeres Jornades de Reflexió Oix, 6-7 d'octubre de 2000*. Girona: Universitat de Girona, 2002. 98 p.

època medieval un creixement, ordenat urbanísticament, anàleg als processos d'expansió de viles com Roses i Palamós, obrí als pobles de la rodalia un mercat, les taules del qual són comparables a les de Girona i Besalú, i oferí serveis, com la notaria, l'escola i fins el refugi en cas de guerra i d'inseguretat col·lectiva, que han de relacionar-se amb serveis semblants de viles de les seves dimensions i més importants. Bàscara tingué una influència considerable més enllà del seu territori propi, i el llibre presenta dades abundants per mesurar-la, per reconèixer els factors que l'abonaren i les causes que feren que la perdés.

El govern episcopal referit al títol del llibre és conegut documentalment sobretot pel que fa al segle XIV, època en la qual els prelats intervingueren immediatament, o a través dels seus batlles, en el dia a dia de la vila. Es manifesta l'interès dels bisbes per l'administració de justícia, i per fer front a eventualitats de fam i de guerra. Anteriorment havien gestionat prop del rei la concessió de mercat (any 1187) i de fira (any 1236). De la senyoria episcopal, que donà nom a la Bisbal, en resta avui a Catalunya el copríncipat del bisbe de la Seu d'Urgell sobre Andorra. L'obra recull prou informació per avaluar-la a la vila del Fluvià i el lector se sent invitat a comparar-la amb altres

senyories, eclesiàstiques i laïcales. Les dimensions del problema remença foren modestes a Bàscara, i no s'enregistraren friccions importants entre la vila i el seu senyor. Passat el segle XV, la senyoria episcopal deixà d'exercir jurisdicció, i es limità a cobrar les rendes que li pertanyien i a renovar els establiments de terres i cases. El palau del bisbe a Bàscara fou venut el 1636, i així s'evidenciava que el domini esdevenia més inconsistent. Tant, que els autors no han pogut determinar la data exacta de la seva extinció.

Josep M. Marquès

L'altre empori surotaper

ALVARADO I COSTA, Joaquim

El negoci del suro a l'Empordà (s. XIX-XX).

Col. Estudis del Museu.
Ed. Museu del Suro de Palafrugell.
Palafrugell, 2002
(I Beca Museu del Suro de Palafrugell). 212 pàgines.

El figuerenc Joaquim Alvarado enceta la nova col·lecció patrocinada pel Museu del Suro de Palafrugell sobre aquest sector cabdal per al desenvolupament de comarques com la Selva i el Baix Empordà. Però, curiosament, el treball, titulat *El negoci del suro a l'Empordà (s. XIX-XX)*, com el seu nom indica, no es basa en les grans empreses surotape-

res, sinó que obre un nou front i s'ocupa de l'anàlisi de la «Frontera», és a dir, de les poblacions interiors de l'Alt Empordà.

El rerepaís empordanès (Agullana, Darnius, Maçanet de Cabrenys o la Jonquera), és un cas *sui generis* que Alvarado ens mostra a partir de l'anàlisi de dues fonts principals: l'arxiu municipal d'Agullana i els llibres, inventaris i balanços de l'empresa Bech de Carenda Hermanos, iniciada el 1891, amb els quals l'autor revisita els anys d'esplendor del sector, fins a l'escanyament econòmic provocat per la Primera Guerra Mundial i la pèrdua consegüent de les exportacions —que constituïen el 90% de les vendes— a l'Europa Central i a Rússia, principals clients. Descobrim a través d'aquestes pàgines un proletariat que l'autor qualifica d'«aristocràcia obrera», per les seves bones condicions laborals i econòmiques (no han d'inhalat substàncies tòxiques), que

provoça un augment de població notable (Agullana actualment té 668 habitants, pels 1.641 censats el 1900), caracteritzat per l'estacionabilitat de beneficis i l'existència de petits tallers, que arrenca de la segona meitat del segle XIX i que fa que els seus operaris, en les èpoques de davallada econòmica, cerquin l'oferta de treball proporcionada pel mercat baixempordanès i selvatà. Un sector de baixa capitalització –l'únic element indispensable, a banda de la mà d'obra, era l'alzina– i que va proporcionar un alt estatus econòmic al rerepaís altempordanès (el casino L'Amistat d'Agullana n'és una bona mostra).

Moisés de Pablo

Els oficis del cavall

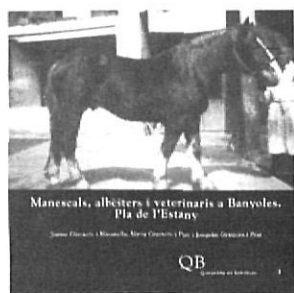
GRAYACÓS, Jaume; GRAYACÓS, Maria; GRAYACÓS, Joaquim.

Manescals, albèiters i veterinaris a Banyoles i Pla de l'Estany.

Quaderns de Banyoles.
108 pàgines.

Sorprèn, sovint, la constatació reiterada que allò que era normal fa tot just uns decenniis, i que havia estat habitual durant segles, ara sigui desconegut de la majoria, i, en tot cas, només objecte d'estudi antropològic per a especialistes.

Durant mil·lennis, l'home ha utilitzat els cavalls i altres espècies d'èquids per

al transport, per a les tasques del camp, per a la guerra... La importància dels oficis que tenien a veure amb els cavalls es podria comparar amb la que actualment ha adquirit tot allò relacionat amb l'automòbil, i d'alguns d'aquells oficis, justament, ens parla aquest llibre, centrat a la comarca del Pla de l'Estany.

Per al profà, per al ciutadà urbanita actual, fins i tot el títol resulta exòtic: i, doncs, qui devien ser els albèiters? Exactament, què és un manescal?

La primera part del llibre ens duu a un breu període històric on descobrim curioses dades, llibres i personatges que, des de l'antic Egipte fins als temps moderns, han fet referència al món del cavall. Ens assabentem, entre moltes altres coses, que els grecs, amb la mateixa familiaritat que nosaltres parlem avui de geriatres o psiquiatres, temen els seus *hippiatres*, uns experts no pas en *hippies*, sinó en la cura i guariment dels cavalls. Eren els primers veterinaris.

Una segona part, més extensa, dona dades exhaustives sobre els manescals,

ferradors, veterinaris i altres personatges que d'alguna manera o altra han treballat per tenir cura del bestiar equí a la comarca del Pla de l'Estany.

Tot i algunes mancances de tipus lingüístic, i que no es dona la definició ni l'etimologia d'alguns conceptes, l'obra és un bon homenatge a unes persones i oficis que avui veiem com a part del passat. Un passat, de fet, ben proper encara.

Dani Vivern

Un capítol de la història franciscana femenina

SERRA DE MANRESA, Valentí.
OFM Cap.

Les Clarisses-Caputxines a Catalunya i Mallorca: de la fundació a la guerra civil (1599-1939).

Edicions de la Facultat de Teologia de Catalunya, Barcelona, 2002.

El frare caputxí Valentí Serra de Manresa (Manresa, 1959), historiador, arxiver provincial de l'orde a Catalunya, autor de diversos llibres sobre la cultura i la mentalitat dels framenors caputxins, ens ofereix en aquest volum, de gairebé cinc-cents pàgines, un rigorós estudi, una atapeïda visió de la branca femenina de l'orde, de la seva fundadora, de la vida quotidiana de diversos monestirs de monges caputxines de

Catalunya i de Mallorca. L'inici de les monges caputxines s'origina a Nàpols, en una Itàlia on al segle XVI sorgeix una espiritualitat evangèlica, molt intimista, oberta a la necessitat dels més desvalguts. A Nàpols fou Maria Llorença Llong, una dama catalana establerta en aquesta ciutat en 1506, qui inicià la branca caputxina dins de l'Orde de Santa Clara. En 1504 el regne de Nàpols s'havia incorporat a la corona catalanoaragonesa. Per altra banda, en 1599 una altra dona, Àngela Serafina Prat, fundava el primer monestir de Barcelona.

Ultra l'interès general de l'obra per copsar, des de les acaballes del segle XVI, les interioritats de la vida religiosa femenina en tota la seva plenitud, el dia a dia viscut amb austeritat i silenci, pregària i penitència, la importància de les diverses constitucions i regles que observaven, sempre a través de la recerca rigorosa i del document d'arxiu anotat, porto el llibre fins a les pàgines de *Revista de Girona* perquè el seu autor traça la història del monestir de l'Anunciació de Girona. Tampoc s'oblida d'incorporar aquest convent quan es descriu el context general, l'alimentació, l'administració dels béns, les celebracions festives, molts aspectes de la dura vida de cada dia que sorprenen tots aquells que desconecim les privacions que imposa un

CASTAÑER, Mita; VICENTE, Joan; BOIX, Gemma (ed.). *Áreas urbanas y movilidad laboral en España*. Girona: Universitat de Girona, 2002. 164 p.

CASTELLAR-GASSOL, J. *Dalí, una vida perversa*. Barcelona: Edicions 1984, 2002. 150 p.

CIRERA, Felip [estudi, edició i notes de Montse Angelats i Pep Vila]. *Avisos o sien reglas sencillas a un principiant cuyner ó cuynera adaptadas á la capacitat dels menos instruits*. Girona: Institut d'Estudis Gironins, 2002. 170 p.

CIURANA, Quim [et al.]. *Problemes d'enginyeria de processos de fabricació: enunciats i resolucions*. Girona: Universitat de Girona, 2002. 223 p.

CLARA I RESPLANDIS, Josep. *Art i guerra civil (1936-1939): l'exemple de Girona*. Girona: Institut d'Estudis Gironins, 2002. 170 p.

CLARA I RESPLANDIS, Josep. *La Primera oposició al franquisme: els grups clandestins a la demarcació de Girona (1939-1950)*. Girona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 2002. 192 p.

CLIMENT, Fages de. *Lo gayter de la Muga: epigrames*. Brau, 2002. 203 p.

Col·lectiu de Crítics de cinema de Girona. *Cinema Truffaut: crònica d'un any, 2000-2001*. Girona: Ajuntament de Girona, 2001. 117 p.

CONGOST COLL, Sebastià. *Girona-Lourdes: 1844-2001: la fe d'un poble, una aventura*. Girona: Hospitalitat Mare de Déu de Lourdes, 2002. 186 p.

CORRAL, David. *Societat Alternativa, l'última revolució*. Salt, Societat Alternativa, 2002. 151 p.

estil de vida concret, de fecunda vida ascètica. El Concili de Trento (1563) va aplicar una reforma conciliar que encara va fer més restrictiva la vida de clausura de les religioses, que van haver de renunciar fins i tot a l'ensenyament i a molts altres aspectes de la vida activa. De convents caputxins d'homes n'hi havia al segle XVI a Girona, Figueres i Blanes, i ja al segle XVII, a Olot. El convent de les Caputxines —que Prudenci Bertrana a *El Vagabund* descriu com a «hermètic», «estoig d'unes existències», casa de «rigoroses gelosies»— sofrí diverses penalitats durant la Guerra de Successió, la revolució de setembre de 1808 i la revolució de 1936, vicissituds que Serra analitza acuradament, amb una documentació variada i escollida.

Del protomonestir de Santa Margarida la Reial a Sarrià, Barcelona, en va sorgir la primera fundació a Girona (juny de 1609), València (octubre de 1609), Saragossa (1613), Manresa (1638), etc. Sor Àngela Margarida Serafina Prat, una de les religioses més carismàtiques de la primera generació caputxina, va negociar amb un representant del bisbe Francisco Arévalo la presència d'aquest convent a Girona. El bisbe, pressionat per altres comunitats que no en desitjaven la presència d'una de nova —fins i tot van fer recurs a

Roma—, acabà cedint perquè el consell de la ciutat «determinó admitirla con voluntad muy entera». Per a la fundació gironina s'escolliren cinc religioses exemplaríssimes del monestir de Santa Margarida de Barcelona, que sortiren d'aquesta ciutat el 31 de maig de 1609. Les monges s'ubicaren en una casa situada al «Rech de Galligans», on s'estigueren fins al 1618, data en la qual unes inundacions malmeteren severament els edificis que havien ocupat. Després van passar a unes cases del carrer del Llop, on hi havia inclosa la propietat dels Banyes Àrabs, que en 1929 es van exclaustrear per convertir-los en un espai públic. Aquest és un altre tema del llibre ben historiat. En aquests banys les monges rentaven roba litúrgica de diverses parròquies de Girona, feina aquesta que els servia de sosteniment econòmic. En 1637 van adquirir unes cases veïnes darrere la parròquia de Sant Feliu, a la pujada del Rei Martí, estada que ha arribat fins als nostres dies. El 28 de juny de 1637 s'inaugurà la nova església conventual, episodi que recull Jeroni del Real a la seva Crònica.

Aquesta síntesi d'història de les religioses contemplatives a Catalunya i Mallorca arriba en un moment en què les vocacions femenines, més que les masculines, han sofert una gran davallada, factor que posa en perill la conti-

nüitat de moltes cases de religioses, tot un món de vida contemplativa, de llarga tradició a casa nostra. Tal com assenyala el professor Joan Bada, que prologa l'obra, fins i tot per als creients costa d'entendre al segle XXI la tradició ascètica, aquest estil concret de vida religiosa fet amb molts sacrificis i privacions, recolliment i silenci, capítol aquest que ens obliga a pensar, a tots, sobre l'abisme que hi ha entre l'existència de la majoria dels mortals i una vida ritmada per un horari conventual molt austera i mortificada.

Pep Vila

Catàleg de fites termenals

ALBÀ I ESPINET, Marta;
TORRES I LUNAS, Haix.

El terminal de Llagostera

Els llibres de la Crònica.
Ajuntament de Llagostera.
Llagostera, 2001.
208 pàgines.

«El terminal de Llagostera és el fruit del treball de recerca en dues direccions complementàries. Per una part la investigació en diferents arxius gironins permet localitzar la documentació per explicar els processos de delimitació i fixació del territori. Paral·lelament l'àmbit de recerca es desplaça sobre el territori per localitzar i catalogar les mateixes fites que segles

abans s'esmenten en els documents». Aquesta síntesi que hi ha a la solapa interior del llibre reflecteix fidelment el discurs i la metodologia que s'ha utilitzat en l'obra i que el converteixen en una referència per a recerques similars.

En el llibre comparteix el mateix espai la investigació històrica, realitzada per una professional, i el treball de camp, realitzat per aficionats. Aquesta combinació ha donat com a resultat un treball que està dirigit a un públic potencial molt ampli i divers: als erudits i amants de la història local que coneixeran la resposta a alguns dels interrogants de la construcció de Llagostera i als excursionistes que tenen a la mà una excel·lent guia per conèixer nous punts que mereixen la seva atenció.

Dues persones són les que han portat a terme aquest treball paral·lel i complementari. D'una banda, Marta Albà, arxivera municipal de Llagostera i

llicenciada en història, és qui s'ha encarregat de la recerca en diferents arxius per relatar l'evolució del terme municipal i detectar quins han estat els mecanismes de control al llarg de 1.200 anys. Ha fet una investigació impecable que ha portat com a una de les conclusions que el territori de Llagostera (un terme per altra banda molt extens: 76 Km² de superfície) ha estat pràcticament inalterable durant 700 anys i ha donat una possible resposta a una de les grans llegendes (al costat de la del llac) de Llagostera, la de si tenia mar o no. De l'altra, Lluís Torres, professor de la UdG i enginyer, ha estat l'encarregat de fer realitat el catàleg de les 59 fites termenals que un equip de treball de vuit persones, entre les quals ell mateix, han localitzat en el terme municipal durant pràcticament quatre anys (del 1997 al 2001). Han estat uns exploradors moderns que per mitjà de textos, documents i informacions orals han redescobert, en moltes ocasions, fites que ja havien conquerit el regne de l'oblit. Entre les nombroses informacions que ofereix el catàleg cal destacar la incorporació de la data en què s'ha elaborat la fitxa, la reconstrucció històrica de cada fita, la reproducció d'una fotografia actualitzada i les formes per accedir-hi sobre el terreny. Per mitjà d'aquest catàleg cada lector pot descobrir,

doncs, algun nou indret per visitar: des de l'espectacular Pedra sobre Altre, fins a talaies damunt paisatges espectaculars com la Penya Aguilera, la pedra d'Espoya, el Matxacuca, o l'emblemàtic puig de les Cadiretes.

Dolors Grau i Ferrando

El cinema dels pobres

Roig, Sebastià.

Les generacions del còmic: de la família Ulises al Manga
Flor del Vent.
Barcelona, 2000.
263 pàgines.

A diferència d'altres llibres sobre el tema, que opten per una explicació enciclopèdica o massa centrada en un estudi acadèmic, rigorós però fred, el periodista i escriptor Sebastià Roig (Figueras, 1965), encara aquest assaig amb dues armes principals: la subjectivitat i la ironia. Subjectivitat perquè, alhora que es repassen les interioritats d'aquest «cinema de pobres» des dels temps gloriosos del TBO, amb una sèrie de dades obligades, ens proporciona la carnalitat i les anècdotes d'uns nens que han crescut i responen als noms de Quim Monzó, Terenci Moix, Toni Soler o Quimi Portet, entre una llarga llista d'entrevistats, que s'uneixen als veritables protagonistes, és a dir, als editors, dibuixants i guionis-

tes, com Víctor Mora o Ibáñez, que van fer de Barcelona la capital de la vinyeta de l'Estat, i no només amb el gegant Bruguera, sinó també amb les redaccions caòtiques i a mata-degolla que van possibilitar experiments psicodèlics com *Oriflama* o *Makoki*, que van cristal·litzar en *El vibora* o el supervivent de supervivents, *El Jueves*, reserva ecològica d'allò políticament incorrecte, que resisteix com un gal de còmic les batzegades de la televisió-escombraria i dels manga.

L'autor uneix a les opinions de primera mà una murrieta i una ironia característiques en tota la seva obra. Les anècdotes s'amaneixen amb comentaris sucosos i esmolats que no tan sols interessaran el públic especialitzat, sinó també tots aquells que, en algun moment, van somiar gràcies a aquest art tan menystingut pels estudiosos. I, com a complement, vuit pàgines amb làmines i una sèrie d'adreces electròni-

COURTAIS, Pere; BALSELLS BESO, Lluís [dibuixos] [a la cura de Patrick Gifreu, Enric Prat i Pep Vila]. *L'Homero rossellonès (1868)*. Girona: Ajuntament de Girona, 2002. 12 p.

CULEBRAS, Jesús. *Castellfolit de la Roca*. Girona: Diputació de Girona: Caixa de Girona, 2002. 96 p.

DD.AA. *IV Seminario sobre aspectos jurídicos de la gestión universitaria. Vol. I y II (Universitat de Girona, del 17 al 19 de mayo)*. Girona: Universitat de Girona, 2001. 812 p.

DIAZ OLIVERAS, Quim; GAITX MOLTÓ, Jordi. *Passejades per Sant Feliu de Guíxols: itineraris arquitectònics i d'evolució urbana*. Sant Feliu de Guíxols/Girona: Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols/Diputació de Girona, 2002. 113 p.

FABRA, Pompeu [a cura de Lluís Marquet]. *Fabra abans de Fabra: correspondència amb Joaquim Casas Carbó*. Vic/Girona: Eumo/Universitat de Girona, 2002. 177 p.

FAGES DE CLIMENT, Carles [presentació, edició i notes de Joan Ferrerós]. *Epigrames*. Girona: Brau, 2002. 203 p.

FERRER I COSTA, Joan. *Hebreu bíblic*. Girona: Universitat de Girona, 2002. 132 p.

FERRER I COSTA, Joan. *Hebreu: llengua, literatura, gramàtica*. Girona: Universitat de Girona, 2002. 160 p.

FERRER, Joan Carles; RABASEDA, Joaquim. *Proceedings of MS2002: International Conference on Modelling and Simulacion in Technical and Social Sciences*. Girona: Universitat de Girona, 2002. 922 p.

ques imprescindibles. En definitiva, un treball gens pretensions que introdueix en el món del còmic qual-sevol que ignori que un dia, patrocinat per un republicà, un Joan Carles I de Borbó i Borbó de ficció es va rapar el cap com un *skin*, o que el Capità Trueno i la Sigrid de la nova etapa, enllitats, van ser portada del Telenotícies de TV3.

Moisés de Pablo

La Cantoria, una esperança i un treball seriós

LA CANTORIA.

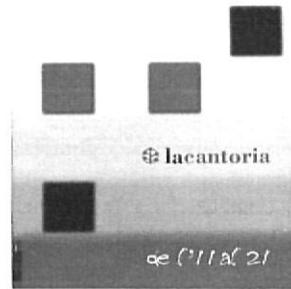
De l'11 al 21.

CD. Amics del museu d'Art de Girona. Diputació de Girona, 2003.

El disc compacte està clarament diferenciat en tres blocs: un dedicat a la música medieval, un segon bloc dedicat a l'època contemporània i finalment un tercer dedicat a la música del Renaixement.

Cal esmentar, com a característica general, la bona afinació amb què La Cantoria afronta aquest ample repertori, i que, tenint en compte la varietat d'estils que aquest té, no és una tasca gens fàcil.

Si ens fixem en la distribució sonora vocal, caldria una millor i més precisa compensació de les veus. En general, s'hi troba una des-

viació cap a l'agut de la presència sonora, i hi manquen més les veus baixes del grup, qüestió aquesta, però, de fàcil correcció a mesura que es vagi consolidant i estabilitzant el cor de cambra.

Una altre element que s'ha d'anar consolidant a mesura que vagi avançant el treball de La Cantoria és la d'establir diferents colors entre les obres interpretades, sobretot quan es tracti de músiques de diferents estils (en aquest treball discogràfic aquest element de color té una presència força estàtica).

Aquesta rigidesa de color entre diferents estils comporta, en aquest cas, una possible definició cap a un repertori, el contemporani, on el cor de cambra gironí sembla que s'hi troba, des del punt de vista sonor, molt còmode, i on assoleix realment un resultat molt bo.

Quan el grup afronta aquest repertori (desigual, tant pel que fa a l'estil com pel resultat artístic de les composicions) és on mostra el seu millor saber fer i la seva potencialitat com a grup vocal.

En aquest bloc d'obres s'assoleix una bona dinàmica de matisos i colors, i en

els fragments de poca intensitat sonora és on es troba més riquesa.

Voldria destacar també la importància de programar repertoris on es puguin trobar músiques del nostre temps, i sobretot músiques de qualitat de compositors ja consagrats (però generalment desconeguts per al públic no especialitzat), al costat de compositors novells i compositors catalans i gironins, ja que és aquesta l'única manera de consolidar els nostres compositors i també de perfilar en la justa mesura l'evolució del seu ofici. En aquest sentit, La Cantoria fa un excel·lent treball, el qual seria bo que compartissin les altres agrupacions musicals gironines.

Quant a la incorporació d'instruments d'època (en el repertori medieval i del Renaixement), caldria esmentar que, si bé aporten una certa varietat tímbrica, aquesta s'estableix més per l'ús dels diferents instruments que no pas per la varietat de colors extrets en cada un d'ells. És important, però, que es comenci a consolidar en les agrupacions gironines, i en La Cantoria trobem un bon exemple de l'ús d'instruments i de tècniques específiques per interpretar la música antiga.

L'últim aspecte que tractaré és el de la interpretació rítmica: en aquest treball del cor de cambra es nota una gran dosi d'estabilitat en el tractament rítmic.

Aquesta estabilitat rítmica funciona molt bé en les composicions més modernes, com es pot comprovar en el disc, però en el repertori antic es troba a faltar una certa flexibilitat, la qual es fa imprescindible per transmetre tota la dimensió artística d'aquesta música.

Com a conclusió final, caldria dir que el CD *De l'11 al 21* del cor de cambra La Cantoria és un treball seriós que aporta una bona esperança al panorama musical gironí i que, tot i que té molts elements millorables, aquest enregistrament (i com a conseqüència també el cor de cambra) obre portes en la línia d'un treball seriós amb un resultat qualitatiu molt digne, el qual és de desitjar (i cal) que es vagi consolidant i millorant.

Josep Jofré i Fradera

Les herbes de la Cerdanya

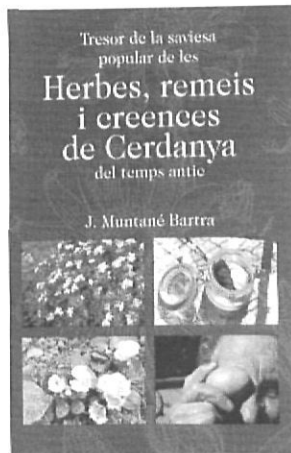
MUNTANÉ BARTRA, JOAN

Tresor de la saviesa popular de les herbes, remeis i creences de Cerdanya del temps antic.

Institut d'Estudis Ceretans, amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya i el suport del Patronat Francès Eiximenis.

2a edició amplada. 488 pàgines.

Un dels primers llibres científics escrits en català a la Renaixença és el *Catalèch de la Flora de la Vall de*

Núria (1882) per Estanislau Vayreda. Des de llavors són molts els treballs referits a la vegetació de diferents indrets de Catalunya. També són molts els botànics de camp, naturistes o senzillament amics de les plantes i tradicions que han recollit informacions donades per pagesos, pastors o herbolaris. Però és a partir de la creació a Barcelona del Grup Català d'Etnobotànica, l'any 1986, que s'organitza al Laboratori de Botànica de la Facultat de Farmàcia de la UB una línia de recerca per estudiar des d'aquest punt de vista les diferents zones del Principat. Així ens ho explica l'autor en el capítol 1.

La seva tesi doctoral, *Aportació al coneixement de l'etnobotànica de la Cerdanya* (1991), en va ser el primer fruit. I aquest llibre, que n'és una adaptació, va merèixer el Premi Nacional Joan Amades 1992 de Recerca Etnogràfica. Que 10 anys després se'n faci

una segona edició amplada ja diu prou sobre la seva vàlua.

De les 125 espècies descrites en el capítol 2, cal destacar el rigor de la informació, les fotografies del mateix autor i les il·lustracions d'E. Sierra-Ràfols. Començar aquest catàleg agrupant-les per hàbitats, amb els suggerents dibuixos de Joaquim Carbonell, n'és un gran encert. Tanca aquest capítol un apartat sobre combinacions d'herbes, preparats, plantes tòxiques i diferents usos populars de les plantes, proporcionat pels informants.

La transcripció ordenada d'altres remeis i creences en el capítol 3 mostra com l'autor, curós d'haver rebut «un tresor de saviesa popular», no ha pogut resistir la temptació d'enumerar-les davant el risc de l'oblit.

L'índex dels 150 informants (amb la indicació de poble, nom de la casa i edat), els tres índexs de les plantes (ordenats pel nom científic, nom popular i segons el seu ús, respectivament) i una molt completa bibliografia acaben de configurar aquest llibre, que, com diu Ramon Folch en el seu pròleg, «estalviarà molta feina als arqueòlegs [d'etnobotànica i cultura popular] en excavar just abans de l'enderroc».

Montserrat Manén

FRANZOSO, Marco [et al.] [traducció de Jordi Curbet Hereu]. *Estats crepusculars*. Girona: CCG, 2002. 93 p.

FREITAS NOGUEIRA, Maria Victòria. *Una Cultura diferent, un món de semblances: estudi comparatiu de la realitat jueva de Girona i Toledo a l'Edat Mitjana*. Girona: Universitat de Girona/Ajuntament de Girona, 2002. 90 p.

GIFRE I RIBAS, Pere; MATAS, Josep; SOLER, Santi. *Els Arixus patrimonials*. Girona: CCG, 2002. 127 p.

GONZÁLEZ CARRASCO, Mònica. *Risc i protecció social en el maltractament infantil: la perspectiva dels models organitzadors*. Girona: Universitat de Girona, 2002. 125 p.

GRAU I FERRANDO, Dolors. *Cementiris i sepelis*. Girona: Diputació de Girona: Caixa de Girona, 2002. 96 p.

HERNÁNDEZ I BAGUÉ, Santiago. *Palafrugell i el suro: feina i gent dels inicis de la indústria a la postguerra*. Palafrugell/Girona: Ajuntament de Palafrugell/Diputació de Girona, 2002. 238 p.

IBARZ, M. Carme. *La Ratolineta Afra descobreix Antoni Gaudí*. Girona: Pedra de Toc, 2002. 52 p.

IBN SAPRUT, Sem Tob [introducció, traducció i notes de Josep V. Niclòs]. *La Pedra de toc*. Barcelona/Girona: Universitat de Barcelona/Ajuntament de Girona, 2002, vol. 1, 186 p.

IGLESIAS, Pep; FARGNOLI, Valentí; ROISIN, Llucià; ESQUIROL, Josep; SANS, Narcís. *El Centre: el temps l'acaricia*. Girona: Centre Comercial "El Centre", 2002. 48 p.